

מאת: אהרן שניידר

יומניקריאה של צרכני סיפורות על: „שקיעה כפרית“ של יצחק בניור *
„להיות אופה“ לניסים אלוני * „שעשוע ובתו“ לשבתי טבת * „לא
שם זין“ ו„יופי של מלחמה“ לדן בן-אמוץ * „החיים כמשל“ לפנחס
שדה * שירים של נתן זך ודויד אבידן * „המוקיון“ להינריך בל

מה עובר לאדם בראש

מילים. הוא יפה. תיאורי. מתקשר למישפטים אחרים. אבל אין בו רצף. גל לא גלים. אלה מישפטים מתוחכמים, מישפטים הנשקלים ככובד-ראש.

● אני מאד אוהב את המוקיון של הינריך בל. קראתי אותו לפחות 40 פעם. זה אותו מוטיב. מה עובר לאדם בראש. ובל לוקח את הנתונים הכי טובים שיעברו לאדם בראש, ומעמיד אותו בדיוק במקום שם הוא יכול לעשות את חשבון-הנפש. בהמוקיון הוא מעניק לגיבור שלו חושייה דרך הטלפון. זהו ספר יוצא-מן-הכלל. אני מאד אוהב ספר אחר, ספר-נעורים, המרד על הקיין של הרמן ווק. הוא צייר טוב של דמויות פראיות. ספר גוסף זה מועדון הפיקוקים של צ'ארלס דיקנס. אחד הספרים הנהדרים. אני שב וקורא בו. כך גם עם שרלוק הולמס של קונן דויל. אני קורא גם את המלאך ודברים כאלה. הספרים שלי אלה הספרים שמחגלגלים אצלי ליד המיטה.

● אין לי מורים מבית-הספר שיעצבו את הרגליי הקריאה שלי. אני יוצר לי את ההרגלים. מחפש. כך מצאתי ברחוק פרוזה את הסיפור הנהדר של הינריך בל על החברה לחפירת פירים. ספר אחרון שקראתי בתרגום היה הנדרסון מלך הגשם של סול בלו. גם בספר הזה היתה לי מעורבות במהלך הקריאה. שוב קיים כאן הנושא החשוב של הסיפורות. שאני רואה ודבק בו לאורך כל הדברים שאני קורא: „מה עובר לאדם בראש“ אם אפשר להגיד כך.

אין תפקיד לסיפורות

● שבת אחת היינו בחברה, אצל שור בירושלים, ואכלנו המין במשך המשעות של ארוחה רצינית. אכלנו ואכלנו. היה שם גם עמוס קינן. דיברנו על כל מיני דברים. ועמוס קינן הוא אדם שבאמת כואב לו. לכן אני חושב שהוא הסאטיריקן הרציני ביותר בארץ. היחידי שמראה כי הדברים באמת כואבים לו. אחרים לוקחים את הכאב כמדיום — וזה חורה לי. זה בלי כסוי. עם נופך של רמייה. אבל לקינן הדברים באמת כואבים. כך אכלנו. קינן שאל ואני שאלתי. היתה שיחה — ואז הגעתי לניסוח. שיליתי אותו אינטסטקטיבית, ושאלתי: תגידי לי, עמוס, מה עבר אצלכם בראש כשהקמתם את המדינה? ואני לא מתייחס כעת לעוקצים שיגשג בשאלה הזאת, אבל הוא כאילו הטף עווית. המשכנו לדבר. אכלנו. וכל הומן קינן שב לנושא הזה: מה עבר לנו בראש כשהקמנו את המדינה!

● בבית אנתנו קוראים ספרים ביחד. יש לנו חוג של ידידים. כאשר הם מבקרים, אני קורא באוזניהם של מיני קטעים מספרים שמצאים חן בעיני. זה כבר הכל להרגל. אפילו ישנם קטעים „מועדיפים“ שקראנו פעמים ושלוש. כמו כמה סיפורים קצרים במיוחד שפרסר האמריקאי, סיפורים שלדעתי הם העדיית שבעידית שקראתי. הקריאה הזאת יכולה להתרחש באמצע מהלך שיחה. אני פתאום נזכר במשהו שמזכיר לי דבר שקראתי.

● אנחנו לא מדברים בבית אף פעם על התפקיד או הייעוד של הסיפורות. אני גם לא חושב שיש לסיפורות, בתור סיפורות, תפקיד. פשוט, יש דברים שמשפיעים עליך כקורא, ודברים אחרים שחולפים לידך. אין לסיפורות תפקיד, ובעצם, לשום דבר אין תפקיד. חוץ מאשר למכשירים אלקטרוניים.

● כשאני מזכיר בבית איזה ספר, כמו המוקיון של הינריך בל, אז אנחנו לא מדברים על הנאציות ב„גרמניה החדשה“, או על הצביעות של החברה שם. אני לא מאמין שאנשים מדברים על דברים שכאלה. בחוג האנשים שאני נפגש איתו, בו מצויים אנשים בגילי, בהשכלתי,

מונוקולוב

אמנון בירמן (28), מישפטן יליד ירושלים, סיים למודיו באוניברסיטה העברית בירושלים. במסגרת מגמת „נמר של נייר“ לבחון אם פקטים שונים של התרבות בארץ, הכוונה היא לבחון, מפעם בפעם, את הרגלי-הקריאה והתגובות, של קהל צרכני-הסיפורות. את הדברים בעמוד זה אמר עורך-הידן אמנון בירמן בתשובה לשאלות „העולם הזה“.

הזאת פגשתי כל מיני כותבים ישראלים שבאו ללונדון, וחלק מהם התארח בביתנו. שם גם קיבלתי ביקורת על כמה שירים שכתבתי. היה אצלנו מנחם קוטנר. משורר טוב לדעתי. חראיתי לו שירים שכתבתי. הוא ראה ואמר לי: „בוא ואספר לך סיפור. בתקופת „חוק-היובש“ בארצות-הברית, הביאו אדם לדין על החזקת מיבשלת-שיכר בביתו. השופט קרא בשמו ובאשמתו, ושאל: „אתה מודה? והאיש השיב: „כבוד השופט, אני מודה באונס!“ השופט שאל: „מדוע? והנאשם השיב לו: „גם לזה יש לי הצידו!“ קוטנר אמר לי: „יש לך הצידו — אבל אתה לא אינס!“

● כך שהגענו שלי נעשה כיום אך ורק עליידי קריאה, וללא כל שיטה מוגדרת אני מוצא לי ספרים לקריאה. רק עכשיו, למשל, גיליתי את הסיפורים של ניסים אלוני. סיפורים מאד יפים. להיות אופה. לא ראיתי קודם פרוזה שלו. רק מחוות. ומה שאופייני לכתיבה של אלוני וגם לזו של יצחק בניור, ואשר מצאחן בעיני, זה השכתובה אינה שוטפת. יש מישפט בן ארבע

לקרא ספר מקורי ב-10 עיניים

● אני לא זוכר שבאתי להנות-ספרים כדי לקנות ספר מסויים. מלבד פעם שבאתי לקנות לאשתי ספר-בישול — ולא קניתי. את הספרים שלי אני רוכש אצל בינשטוק. נוח לי לקנות שם. בחנות אחרת אני מרגיש אי-נוחות. כעבור 10 דקות באים ואומרים לי: „אפשר לעזור לך?“ אצל בינשטוק יש לי יתרון. זו חנות של חבר. אני נכנס ויושב שם שעתיים-שלוש. מעלעל בדברים. מסתובב בחנות. קודם-כל הולך למדורה-שמאלי. האחרון באמצע. יש שם כיתביעת, סיפרי-שירה חדשים וכל מיני ספרים מקוריים. גיליתי שם, בפניה, לפני חודש, ספר-שירים של אריה סיוון. אני עובר ספר אחר ספר. רואה את הספרים החדשים. יש ספרים שאני פותח בהתחלה, אחרים באמצע. לעיתים מתרשם מנייר, או מעימוד של ספר. דברים כאלה משפיעים כמו כל אריזה אחרת. אני קונה איזה חמישה ספרים בחודש.

● החוויה של הספר נמשכת אצלי גם אחרי קריאתו. בסופו של דבר, כל מה שאתה קורא זה מדיום המרפנה אלך. יש ספרים שקראתי ואני חוזר וקורא בהם. לפעמים, במהלך שיחה, אני מצטט מתוך ספר, וכאשר אני שב הביתה, זה מגרה אותי לקרוא שוב את הקשר הדברים. זה ממש דבר שמושך.

● אני קורא סיפורות מקוריות. אבל אני קודם-כל דבר כללי: מה שמפריע לי בדרך-כלל לקרוא סיפורות עברית אלה שני דברים. דבר ראשון: יש לנו חולשה בארץ, ואני לא מוציא את עצמי מן הכלל. לקרא ספר מקורי ב-10 עיניים, אתה חש עליו מעין אחריות או אפטרופסות כזאת. זו מין מנטאליות של מושבה. על יצירה מתורגמת, הארץ לא דשה ולא חורשת אותה. ייתכן שזו הסיבה המביאה סופרים לכתוב בלשון-רביים. הם אינם כותבים „אני כך וכך...“ אלא: „אנחנו... גישתנו...“ וזהי מעין ראקציה לעניין הזה של האחריות, מעין מנגנון של הגנה. סיבה שנייה: לטור עיברי יש בלאכה הרבה יותר קשה, ותפקיד שהוא — אובייקטיבית — יותר קשה מאשר של סופר אנגלי. למשל — מבחינת השימוש בשפה. לא רק שאוצר-המילים הוא קטן, ומגובל, אלא שהשפה עדיין לא עברה את השחיקה הרמטית של קישורי-המילים. הרשם שלי הוא שדן בן-אמוץ תרם בספריו, לאמינות בשפה הכתובה, וליכולת ליצור רצף-כתיבתי.

רק עכשיו סיימתי את קריאת שקיעה כפרית של יצחק בניור. ספר שאמר לי כי יש תיקוה לסיפורות העיברית החדשה. הסיפור ניקול הוא הכי חזק שם, והכי משמעותי, מבחינתו של ישראלי כמוני — אחרי המלחמה. מלבד זאת, הספר הוא פשוט מלאכתי-סיפורות טובה. אבל העיקר בספר הזה הוא מה שהסופר עשה עם הדברים שמתוירים עליך את רישומם. דברים גדולים כאלה כאילו מתגלגלים: המלחמה, האחריות, הקריאה, אנשים נהרגו — ויצחק בניור הביא את הדברים מנקודת-יבט שצריכה להיות הראשונית ביותר, ושעל-פי הדברים נראית פרוורטית לחלוטין. וזהי מעין תחרות כזאת בין הסופר לבין עצמו על „עד איפה אני יכול להיות פרוורטי...“ אני לא רוצה לומר את המילה, פרוורטי. זו מילה בוטה. אבל אני אומר אותה בכוונה. הוא כאילו מושך בחוטים, והוא מושך אותם. יפה מאד עוברי, כקורא.

אני יוצר הרגלי-קריאה

● אני לא כותב. בנערותי כתבתי. היום אני עורך-דין. ב-7—1966 הייתי שנה באנגליה אצל אבא, שהוא סופר ומתרגם. היה לי שם מגע קרוב עם יוצרים. בשנה